

KÜRTÖSI KATALIN

Margaret Atwood műveinek magyar nyelvű megjelenése és visszhangja

Hihetetlennek tűnhet, de a világszerte legismertebb kanadai írónőtől már közel négy évtizede magyar nyelven is olvashatunk verseket, elbeszéléseket, esszéket, regényeket, valamint ezekre vonatkozó írásokat, ismertetéseket. Első elbeszélései 1983-ban jelentek meg a Nagyvilágban, öt évvel később már tanulmányokat is lehetett olvasni műveiről – az utóbbi években nem pusztán regényeire reflektálnak, hanem *A szolgálólány meséje* sorozatra is, 2019 novemberében pedig a szerző nyolcvanadik születésnapjáról emlékezett meg a magyar nyelvű sajtó. Számos verses- és elbeszéléskötete mellett tizenhat regény szerzője – ebből tíz magyarul is megjelent 1984 és 2020 között: az első (*Az ehető nő*) pár hónapja, a második (*Fellélegzés*) 1984-ben. Ezeken túl olvasható még *A szolgálólány meséje*, a *Testamentumok*, a *MadAdam*, és az azonos című trilógia előző két része, az *Özönvíz* és a *Guvat és Gazella*, továbbá *A vak bérgyilkos*, az *Alias Grace*, a *Boszorkányfajzat* és a *Pénelopeia*. Ha áttekintésünket kiterjesztjük a folyóiratokban megjelent fordításokra is, kiderül, hogy két elbeszélése már 1983-ban megjelent a Nagyvilágban: ez a folyóirat további öt alkalommal mutatott be elbeszéléseket, kétszer verseket, a Holmi egy alkalommal verseiből, egy alkalommal pedig elbeszéléseiből válogatott, a Magyar Lettre Internationale tovább színesítette a képet egy Atwood-esszével. A számoknál maradván: több tucat recenziót publikáltak folyóiratban Atwood-művekről (e téren az *Élet és Irodalom* „vezet” hat tétellel, ezt követi a *Műút* négy ismertetéssel, a *Jelenkor* és a *HVG* kettő, az *Alföld*, a *Nagyvilág* és a *Helikon* egy-egy alkalommal közölt könyvismertetést szerzőnkéről); az ismertetéseken túl hat esszé is olvasható Atwood munkásságáról (továbbá kettő angol nyelven hazai szerzőtől). Ez a statisztika több érdekes következtetésre készítet: egyrészt rámutat, hogy az 1980-as években – tehát a rendszerváltás előtt – számos Atwood-elbeszélést, -verset, sőt egy utószóval ellátott regényt, továbbá a szerzőről szóló esszét is kézbe vehetett a magyar olvasó; másrészt a kiadási évszámokat tekintve véve látható, hogy az ezredfordulót követően tudatos kiadói politika figyelhető meg az Atwood-regények lefordításában (leggyorsabban – a felcsigázott nemzetközi érdeklődést követve – a *Testamentumok* jött ki, alig három hónappal az angol nyelvű világpremier után).

A Közép-európai Kanadisztikai Társaság (CEACS) tíz éve adatbázist hozott létre a kanadai szépirodalmi művek fordításairól és kiadásairól a régió országaiban (Bulgária, Csehország, Horvátország, Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Szerbia-Montenegró), amiből kiderül, hogy országonként legalább féltucat Atwood-regény jelent meg, de Csehországban, Romániában és Szerbiában a magyarhoz hasonlóan tíz körüli Atwood-művet fordítottak le. Ha ezt az adatot összevetjük a Nobel-díjas Alice Munro, illetve *Az angol beteg* révén szintén világhírű Michael Ondaatje regényeinek, versesköteteinek fordításaival, hasonló arányok rajzolódnak ki: Munro esetében kilenc önálló kötet jött ki magyarul, nyolc szerbül, hét cseh nyelven, míg Ondaatje hét regénye és egy verseskötete érhető el románul, hét regénye horvá-

tul, hat cseh nyelven és négy szlovákul, szlovénül és magyarul. E ponton kiemelésre érdemes egy szegedi kötődés is: a két kultikus regény, jelesül *A szolgálólány meséje* és *Az angol beteg* a Lazi Kiadónak köszönhetően is olvasható volt nyelvünkön a kétezres évek elején (2006, illetve 2007).

A fenti számadatok tehát arra világítanak rá, hogy a népszerű és világszerte ismertelismert kanadai szerzők művei hozzáférhetők magyarul és a környező országok nyelvén (sajnálatos módon a francia nyelven Kanadában írt művek csak elvétve jelennek meg Közép-Európában – kivéve Szerbiát, ahol évről évre adnak ki színvonalas és érdekes québeci műveket). Azonban ha vizsgálódásunkat kiterjesztjük ezek recepciójára, azzal szembesülünk, hogy ezen a téren nagyságrendekkel több cikket, ismertetést, blogbejegyzést találunk Atwood regényeire vonatkozóan, mint a többi, egyébként népszerű és ismert szerző esetében. A kritikai reflexiót illetően igen nagy aránytalanságot láthatunk: valójában – Takács Ferencnek a *Fellélegzés* című rövid regényhez írt utószavától eltekintve – pusztán a kétezres évek elejétől datálódik a hozzátétőlegesen két és fél tucat recenzió.

Nem számított példa nélküli esetnek, hogy a rendszerváltást megelőző negyedszázad során az Európa Könyvkiadó, aminek fő profilja a világirodalom magyar nyelven történő bemutatása volt, több ezer példányban adott ki még ismeretlen szerzőktől is regényeket, és azokhoz utószót is a legavatottabb fordítók, illetve tudósok tollából. 1984-ben ebbe a sorba tartozott Margaret Atwood első önálló könyve is. (Amint arra már utaltam, egy évvel korábban elbeszélései, továbbá egy antológiában versei is megjelentek magyar fordításban.) A kiadó Modern Könyvtár sorozatában L. Pataricza Eszter fordításában, Takács Ferenc utószavával adták ki a *Fellélegzést* – 7300 példányban (akkor még szerepelt a példányszám a nyomdai adatok között) 15 Ft-ért. Az akkortájt még nemzetközileg is kevésbé ismert negyvenöt éves írónőt Takács úgy mutatta be, mint a kor kanadai irodalmának büszkeségét, aki „egyszemélyes foglalat mindannak, amit a modern kanadai irodalom jelenthet a világ számára”.¹ Mielőtt a regényről osztotta meg benyomásait, az utószó szerzője röviden vázolta Atwood pályaképét, kitérve a verseskötetekre, valamint a tematikus irodalomtörténetére, amelyek indokolták a megállapítást, miszerint „Margaret Atwood a hetvenes évekre a modern kanadai irodalom, sőt kultúra mindenesévé vált”.² A *Fellélegzést* úgy mutatta be, mint amit „már világszerte a hetvenes évek legfontosabb angol nyelven írott regényei között tartanak számon a kritikusok” – köszönhetően annak is, hogy „a történet és a jellem ismét önmagában lesz érdekessé”, hagyományosabb, hétköznapiasabb, „kisrealista” regény, és nem a „legkülönfélébb filozófiai, logikai és elbeszéléstechnikai demonstrációk” kelléke.³ Mindezek magyarázata Takács számára Atwood kanadaiságában rejlett: a *Túlélés* című, tematikus irodalomtörténetre, továbbá Leonard Cohen *Szépséges lúzerek* című, magyarul majd csak bő két évtizeddel később megjelenő regényére is utalva, ez a győztes helyett áldozat, a siker helyett pusztán életbenmaradás létélményét ragadja meg. Az utószó arra is rámutatott, hogy ezek a regények „rendre aszszonysorsok krónikái ... személyes művek ... a nő élete, sorsa és helyzete Margaret Atwood számára elsősorban regényírói metafora, a kanadaiság elioti értelemben vett »tárgyi megfelelője« a kanadai létélménynek és identitástudatnak (pontosabban: identitástudat-hiánynak

¹ Takács Ferenc: *Utószó*, in Margaret Atwood: *Fellélegzés*, ford. L. Pataricza Eszter, Európa, Budapest, 1984. 225.

² Uo.

³ I. m., 226.

vagy -zavarnak).⁴ A belső monológra épülő elbeszélői keretbe illesztett történet a hősnő pszichés problémáit is megjeleníti, miközben jelképi erővel ábrázolja az érzékelés, ezen belül is a látás és láttatás (fényképezőgép, filmkamera) jelenségeit.

Noha az utószó egy adott műre koncentrálna, Takács Ferenc valójában Atwood első öt regényét (a *Fellélegzés* mellett a napjainkban megjelent *Az ehettő nő* című első regényt, valamint a magyarul még nem olvasható *Lady Oracle-t*, *Life Before Mant* és *Bodily Harmot*) tekintetbe vette, amikor a latin-amerikai regényekkel rokonította ezeket. Az értő utószó reménykeltőnek tekinthető egy, hazánkban ismeretlen szerző és szinte ismeretlen irodalom bemutatásával, azonban ez a megközelítés nem talált közvetlen folytatásra. Mind a fordításokat, mind a kritikai fogadtatást tekintve mintegy két évtizedes tetszhalotti állapot után, az új évezredben került reflektorfénybe Atwood regényírása.

A MATARKA adatbázisa az elmúlt két évtizedre vonatkozóan 19, folyóiratokban megjelent írást (könyvismertetést, valamint tanulmányt) sorol fel, ezek harmada az elmúlt három év termése. Az online elérhető írások száma viszont 2017 óta több, mint egy tucat, ami nem tartalmazza a Magyar Narancsban, a Népszavában, valamint az Élet és Irodalomban közzétett recenziókat (9, 13, 10). 2017-et a nemzetközi sajtó az „Atwood-év” címkével látta el: ez egyértelműen *A szolgálólány meséje* Netflix-sorozatának köszönhető. Ez a határárk észlelhető a magyar hagyományos és online sajtóban: Atwood, és főként *A szolgálólány meséje* immár hivatkozási és viszonyítási pont a hazai publicisztikában is. A szerző – a nemzetközi trendnek megfelelően – ikonná vált nem pusztán a szépirodalom, hanem környezetvédelmi és társadalmi-politikai ügyek vonatkozásában is. Talán még azt az állítást is megkockáztathatjuk, hogy olykor celebként kezelik az írónőt,⁵ akinek munkásságát értékelve kitérnek ráncfelvarró műtéteire, divat-követésére, vagy éppen arra, hogy hibrid autóval jár. Ezek a részletek egy nagyon tudatos marketing és PR-stratégia részeként válnak publikussá, amelyeket szakértő stáb végez. A hamiltoni McMaster Egyetem professzora, Lorraine York már 2013-ban monográfiát jelentetett meg *Margaret Atwood és az irodalmi celebritás működése* címmel, amiben kitér a nemzetközi irodalmi díjak szerepére is a hírnév, valamint az idegen nyelvekre történő fordítások terén.⁶ Mindezek a tényezők egy irodalmi kultusz gerjesztésének elemeiként is értelmezhetők. Talán nem szerénytelenség, ha a Tiszatáj ezen Margaret Atwood-blokkját is a kultuszjelenség körébe tartozó gesztusnak tekintjük.

A kétezres évek elejétől napi- és hetilapokban, továbbá folyóiratokban megjelenő könyvismertetések általában igényesek, kritikus szemmel nézik az éppen bemutatott regényt, és számos esetben kitérnek olyan szempontokra is, mint a fordítás, illetve a borító adekvát vagy éppen disszonáns volta. Gács Anna például kiemeli Siklós Márta szép fordítását *A vak bér-gyilkos*ról szólva, a mű pedig szerinte „káprázatos bűvészműtávként, a regény mint techné dicsérete ... igazi nagy regény”.⁷ Ugyanerről a regényről írt többoldalas esszéjében Tárnok Attila a Korunk hasábjain először is azt rögzíti a Booker-díj kapcsán, hogy Atwood már korábban is megérdemelte volna a rangos nemzetközi elismerést, hiszen 1985 után három re-

⁴ I. m., 228–229.

⁵ Ld. Dányi Dániel: *Közkívánatra – Margaret Atwood: Testamentumok*, in *Revizor – A kritikai portál*, <https://revizoronline.com/hu/cikk/8253/margaret-atwood-testamentumok/> 2020.01.13.

⁶ Lorraine York: *Margaret Atwood and the Labour of Literary Celebrity*, University of Toronto Press, Toronto–Buffalo–London, 2013, 220.

⁷ Gács Anna: *Ne a kezemet nézzék*, in *Élet és Irodalom* XLVIII/35, 2004. augusztus 27.

gényével is finalista volt, mielőtt neki ítélték 2000-ben. Tárnok vélhetően az eredeti szöveget olvasta: a regényre „A vak merénylő”-ként utal (a magyar fordítás a cikk megjelenésének évében jött ki) – számára annak talán legfontosabb jellemzője a többszintű narráció, ami lehetőséget nyújt „regény-a-regényben” megoldásra éppúgy, mint szerelmi, családtörténeti, disztópikus szálak egybefonására. Záró gondolatként leszögezi, hogy „a történeteket összefogó tartalmi párhuzamok, a regény és a regényen belüli regény címadásával kiemelt vak merénylő allegóriája olyan felismerésen és fordulaton keresztül válik izgalmassá, amely Arisztotelész szerint is a jól megszerkesztett drámai művek sajátja. Atwood stílusa, nyelve olvasmányos, de mélyen intellektuális élmény.”⁸

Néhány évvel *A vak bérnyilkos* megjelenése után új lendületet vett az Atwood-könyvek hazai kiadása: 2006-ban a szegedi Lazi Kiadónak köszönhetően, Mohácsi Enikő fordításában megjelent *A szolgálólány meséje*, majd a következő évben, első nem európai országgént Kanada volt a Budapesti Könyvvásár díszvendége, és ennek keretében mutatták be a *Pénélopeiát*, amit Géher István fordított magyarra. Nem kellett sokat várni a kritikai reakciókra: a könyvvásár jelentős publicitást biztosított mind a nyomtatott, mind az elektronikus sajtóban a kanadai irodalomnak általában, valamint Atwood, Alice Munro, Joseph Boyden regényeinek. A Műút 2007. februári számában Bényei Tamás *A szolgálólányt* értelmezte-értékelte⁹, Bazsányi Sándor pedig a görög mítosz „átiratát”¹⁰. Bényei fontosnak tartotta, hogy az Orwell 1984 című regényével számos párhuzamot mutató „feminista antiutópia” az angolszász világban megírása után két évtizeddel már középiskolai tananyag lett. Noha Atwood gyakran utalt arra nyilatkozataiban, hogy Orwell művei nagy hatást gyakoroltak rá, Bényei meglátása szerint a két mű kompozíciója különböző pólusokat képvisel, a kanadai író nő személyesebb jellegű szöveget alkotott, ami nem kínál perspektívát, az 1984-ben érzékelhető nyomasztó szűrkeséggel szemben színek kavalkádja van jelen, de ez a színekavalkád korántsem vidámságot tükröz – éppen fordítva: a gileádi társadalmi hierarchiát teszi állandóan láthatóvá. A piros, köpenyszerű ruhát és klepetust viselő szolgálólányok élettere limitált, az írás és olvasás tilos számukra – egyetlen feladatuk-funkciójuk, hogy a Parancsnokoknak gyereket szüljenek.¹¹ Nem véletlenek a bibliai Ráhel-történet áthallásai, hiszen Gileád világa eltorzított bibliai szlogeneken nyugszik, miközben a Biblia tilos olvasmány (azoknak, akik egyáltalán tudnak olvasni). A könyv, az írott szöveg, a nyelv több szinten jelenik meg az ikonikussá vált regényben: Fredé könyvtáros volt, mielőtt elrabolták, a Parancsnok tiltott találkáik során lehetővé teszi számára, hogy női magazinokat nézegessen, majd Scrabble-partit játszanak. A fordításról szólva Bényei jobbra elégedett, bár néhány ponton szerinte nem sikerült a regény

⁸ Tárnok Attila: *Egy időszerű díjazott: Margaret Atwood*, in *Korunk* 2003/12, 119–121.

⁹ Bényei Tamás: *Női antiutópia* (Margaret Atwood: *A szolgálólány meséje*. Ford. Mohácsi Enikő. Lazi Könyvkiadó, 2006), in *Műút* 2007/02, 81–85.

¹⁰ Bazsányi Sándor: *Perüjrafelvétel* (Margaret Atwood: *Pénélopeia*. Fordította Géher István. Palatinus, 2007), in *Műút* 2007/02, 85–87.

¹¹ A sorozatból közismert öltözék, amit Ane Crabtree tervezett, az utóbbi években számos tüntetésen megjelenik a nők elleni erőszak kifejezéséeként: tanulmányunk írása idején Varsóban tűnt fel, amikor az Isztambuli Egyezményből történő kilépés ellen tiltakoztak:

<https://444.hu/2020/07/26/lengyelorszag-kilep-az-isztambuli-egyezmennybol> Amint az alábbi írásból kiderül, női aktivisták 2017 júliusában szintén ilyen öltözékekben tiltakoztak Trump elnök látogatása ellen: Kisantal Tamás: *Je suis Offred. A szolgálólány meséje politikai értelmezései és felhasználásai*, in *Jelenkor* 2018/4, 441–449.

gondolatiságát magyarul is érzékeltetni, illetve olykor a klasszikus művekből vett idézeteket nem ismerte fel a fordító (a második kiadásban ezek már helyesen szerepelnek). Az antik mitológia „alternatív változataként” értelmezi Bazsányi Sándor a *Pénélopeia* című könyvet, amelyben „női elbeszélő segítségével beszél egy nő sorsáról”.¹² Az irodalmi öntükrözés több ponton is tetten érhető, hiszen szóba kerül a történetmondás mibenléte, különböző regiszterek rajzolódni ki, amelyek elkülönítéséhez szükség van az olvasó előzetes jártasságára a görög mítoszvilágban. Ugyanerről a könyvről szólva, Elekes Dóra egyrészt kitér arra, hogy Atwood a Canongate kiadó mítoszadaptációs projektje keretében vette elő az *Odüsszeiát*, másrészt számára fontos az atwoodi ironikus-parodisztikus megközelítés: „Pénélopé hiszékenysége arra a közhelyre is rímél, amely szerint az okos feleség ... tudja, mikor kell hülyének tettetnie magát.”¹³

Az utóbbi nyolc év során hét Atwood-regény látott napvilágot magyarul: a sort a *Madd-Adam*-trilógia első két kötete kezdte (*Guvat és Gazella*, 2012, *Az özönvíz éve*, 2015) az életműsorozat részeként, ezeket követően 2017-ben két másik regény, az *Alias Grace*, valamint a *Boszorkánymagzat*. A vihar, *Shakespeare újra*, 2019-ben a trilógia címadó kötete és a *Testamentumok*, 2020-ban pedig Atwood legelső regénye, *Az ehető nő*. Ekkor Atwood már közismert a magyar olvasók körében, 2017-ben a *Szolgálólány*-sorozat, két évvel később pedig a szerző nyolcvanadik születésnapja generál számos cikket, tanulmányt.¹⁴ Mindeközben többször szóba kerül Atwood neve a Nobel-díj várományosaként vagy arra érdemes szerzőként.¹⁵ Ismertetés mindegyik fordításról jelent meg valamilyen formában, a legnagyobb figyelmet a trilógia, valamint a *Szolgálólány*-sorozat, és a regény folytatása, a *Testamentumok* kapta. A Jelenkor folyóiratban Kisantal Tamás mindkét témáról értő tanulmányt publikált. A *Szolgálólány meséje* politikai értelmezései, felhasználása kapcsán egyrészt a huszadik századi disztópikus irodalmi hagyományban helyezi el a regényt, másrészt „az irodalom használatstörténetének egy speciális példájaként” értelmezi.¹⁶ Atwood szövege szerint „(számos disztópiával ellentétben) nem engedi meg, hogy egyetlen ideológia alapján egyértelmű jelentést tulajdonítsunk neki”.¹⁷ A trilógiát viszont az apokaliptikus hagyomány részeként értékeli, amin belül a biogenetikai krízis ábrázolása valósul meg. Rámutat, hogy noha „elvileg külön is működhet a három regény, nagyon erős a sorozatjellegük, teljesen egymásra épül a történetük”¹⁸: ennek puzzle-darabkái az olvasónak kell összeillesztenie a mozaikszerű szerkesztés okán. Az

¹² Bazsányi Sándor: *Perújrafelvétel*, i. m., 86.

¹³ Elekes Dóra: *Pénélopé fátyla*, Könyvkritika, in *Élet és Irodalom*, LI/19, 2007, május 11.

¹⁴ Például: Élő Anita: *Keresztényellenes feminista? Korántsem! – Ma 80 éves A szolgálólány meséjének írója, Margaret Atwood*, in Válasz, <https://www.valaszonline.hu/2019/11/18/margaret-atwood-testamentumok/>; -kg-: „Felfüggesztették az alkotmányt. Azt mondták, átmenetileg”, in *Magyar Narancs*, <https://magyarnarancs.hu/sorkoz/aztan-felfuggesztettek-az-alkotmany-t-azt-mondtak-atmenetleg-124632?pageld=8>

¹⁵ Például: Talabér Dominika: *Nobel-esélyesek: Margaret Atwood*, in *HVG.hu*; <https://litera.hu/magazin/osszeallitas/nobel-eselyesek-margaret-atwood-78009.html>; Sohár Anikó: *A disztópia koronázatlan királynője: Margaret Atwood*, in *Revizor – A kritikai portál*, <https://revizoronline.com/hu/cikk/8353/a-disztopia-koronazatlan-kiralynoje-margaret-atwood/> 2020.02.23.

¹⁶ Kisantal Tamás, *Je suis Offred*, i. m., 442.

¹⁷ Uo., 445.

¹⁸ Kisantal Tamás: *Apokalipszis, tegnap*. Margaret Atwood: *MaddAdam-trilógia (Guvat és Gazella; Az özönvíz éve; MaddAdam)*, in *Jelenkor* 2019/7–8, 869.

ókori mítoszok ezekben a regényekben is „visszaköszönnek” – a Gilgames-eposztól kezdve a Biblián át Pürrha és Deukalión történetéig. Summázva, Kisantal úgy véli, a regényciklus „egyszerre banális és komoly, párhuzamosan működik disztópiaként posztapokaliptikus műként, némiképp didaktikus ökoregény-ciklusként, mítoszújraírásként és kalandregényként”.¹⁹ Atwood az egyik mottót Swift *Gulliverjéből* vette, ami óhatatlanul behívja az ironikus-szatirikus megközelítést. Tanulmánya utolsó részében szerzőnk kitér az esztétikus és egységes borítótervekre, valamint a fordítás minőségére is.

Az utóbbi három esztendő igen gazdag Atwood-méltatásokban. A legtöbb hazai szerző kitér az író pályaképe, alkotói sokszínűségére (hiszen nem pusztán verseket, regényeket, mítoszátdolgozásokat jegyez, hanem képregények, esszék, sőt az interneten történő dedikáció találmánya is az ő nevéhez köthetők), „zöld” szemléletére, a kanadai identitás és a nők jogai mellett való kiállására. Kiss Orsi két írásában²⁰ is aláhúzza, hogy Atwood nem idealizált nőalakokkal népesíti be regényeit – ellenkezőleg: markánsan megjeleníti a nők közötti szolidaritás hiányát, a nők közötti ellenszenvet is. Az *Alias Grace* szerkezete irodalmi matrjoskababára emlékezteti. A *Testamentumokról* szólva nem rejt véka alá, hogy egyenetlen műnek tartja, amiből „hiányzik a *Szolgálólány* klausztrófóbiája, fenyegető derengése”, Lydia néni motivációja elnagyolt, a tinilány ábrázolása pedig nem eléggé hiteles – „Atwood ettől viszont még piszok jó író, egyike a ma élő legnagyobbaknak”. Urbán Csilla osztja ezeket a nézeteiket,²¹ úgy érzi, a *Testamentumok* „nem igazán állna meg a sorozat nélkül”, továbbá „három elbeszélője közül a Néni szövege sikerült a legjobban, itt valóban eléri Atwood azt a színvonalat, amit megszoktunk az írótól.” Matalin ezeket a gyenge pontokat annak tudja be,²² hogy Atwood legutóbbi regénye „a rajongók kérésére íródott”, és ez magyarázatot nyújt arra, „miért lett a *Testamentumok* helyenként hollywoodi filmeket megszégyenítő fanservice... A könyv utolsó harmada az, ahol a leginkább érezhető a rajongók kívánságainak kiszolgálása. Ez az akciódús befejezés ugyanakkor a *Testamentumok* legsikerületlenebb része”. De legalább ilyen fontos, hogy Atwood stílusa „sallangoktól mentes, lényegre törő, gördülékeny” – így a legszélesebb olvasóközönség számára is elérhető. A stílusra vonatkozóan Sohár Anikó saját fordítói tapasztalatait is felhasználva állapítja meg, hogy „Atwood sokszor egészen lecsupaszított, szikár, mégis magával ragadó ritmusú, költői prózát ír, a fordítóknak ugyanúgy föladja a leckét, mint igen széleskörű olvasottságával és szövevényes irodalmi-kulturális utalásaival, áthallásaival az olvasóknak”.²³

¹⁹ Uo., 872.

²⁰ Kiss Orsi: *Kik ezek a nők Margaret Atwood regényeiben?*, in *Könyvesblog*, https://konyves.blog.hu/2018/10/23/kik_ezek_a_nok_margaret_atwood_regenyeiben; Uő: *A szolgálólány már nem mese*, in *Könyvesblog*, https://konyves.blog.hu/2019/11/17/atwood_testamentumok

²¹ Urbán Csilla: *Reményből több, jó prózából kevesebb: vegyes fogadtatásra talált A szolgálólány meséjének folytatása*, in *Népszava*, https://nepszava.hu/3062685_remenybol-tobb-jo-prozabol-kevesebb-vegyes-fogadtatasra-talalt-a-szolgololany-mesejenek-folytatasa; Urbán Csilla több, újonnan megjelent Atwood-regényről is közölt recenziót: Uő: *Az ember kihál, az emberi nem*, in *Népszava*, https://nepszava.hu/3046847_az-ember-kihal-az-emberi-nem; Uő: *Ez a nő megfekszi a társadalom gyomrát*, in *Népszava*, https://nepszava.hu/3077080_ez-a-no-megfekszi-a-tarsadalom-gyomrat

²² Matalin Dóra: *Vérfagyasztó részletekkel tér vissza a szolgálólányok világa*, in *Index*, https://index.hu/kultur/2019/11/26/margaret_atwood_testamentumok_a_szolgololany_meseje_folytatasi_konyv_kritika/

²³ Sohár Anikó: *A disztópia koronázatlan királynője: Margaret Atwood*, i. m.

Margaret Atwoodtól önálló verseskötet nem jelent még meg magyarul – folyóiratokban, antológiában viszont több költeményét is olvashatjuk. Az ismertetések-értékelések böngészése közben azonban egyetlen olyan írás került a látókörömbe, amelyben ezekről szó esik: Fisli Éva rámutat, hogy Atwood költőként is előszeretettel fordul az antik mítoszokhoz, és értelmezi azokat újra – ebben professzora, Northrop Frye mítoszpoétikai gondolatainak hatása is kimutatható. Atwood szabadverseiben – a regényekhez hasonló módon – „banális és rendkívüli keveredik”.²⁴

A fentiekben vázolt panoráma tanúbizonysága annak, hogy a magyar könyvkiadók és segítségével az olvasók fogékonyak tudnak lenni egy kevésbé ismert kultúra (a kanadai) remekműveire, amelyek ugyan – egy kivétellel – jobbára jelentős fáziskéséssel jelentek meg, de a fordítások és a kötetek esztétikai értékei mindvégig magas színvonalúak. Atwood mindegyik könyvének magyar fordításáról jelent meg országos napilapban, hetilapban, valamint online fórumon ismertetés – emellett több folyóirat is közölt értő tanulmányokat műveiről. Ugyanakkor sajnálatosnak tartom, hogy a hazai kulturális közbeszéd nem szentel kellő figyelmet egy ilyen páratlan életműnek – ez viszont nem pusztán Margaret Atwood esetében érvényes.

²⁴ Fisli Éva: *Úrnő ír. Margaret Atwood verseihez*, in *Holmi* 2008/4, 528.